

EGE'DE YÜKSEK İRTİFA:

**Türkiye ve Yunanistan'da Hava Savunma
Sanayiinin Dönüşümü (2002-2023)**

Süleyman Korcan ÖZALP

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Ege'de Yüksek İrtifa:

Türkiye ve Yunanistan'da Hava Savunma Sanayiinin Dönüşümü (2002-2023)

Süleyman Korcan ÖZALP

Editör: M. Çağlar Karuç

Kapak Tasarımı ve Dizgi: İrem Nur Acar

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

Haziran 2026, Ankara

ISBN No: 978-625-6586-56-7

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.

İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58

Ostim Yenimahalle/Ankara

Sertifika No: 47479

Dağıtım: Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

Instagram: kitabevisiyasal

X: kitabevisiyasal

EGE'DE YÜKSEK İRTİFA:

Türkiye ve Yunanistan'da Hava Savunma
Sanayiinin Dönüşümü (2002-2023)

ÖZGEÇMİŞ

Süleyman Korcan ÖZALP, 21 Mart 1994 tarihinde Afyonkarahisar'ın Dazkırı ilçesinde doğmuştur. 2012 yılında Isparta Anadolu Öğretmen Lisesi'nden, 2016 yılında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünden mezun olmuştur.

2023-2026 yılları arasında Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalındaki yüksek lisans eğitimiyle birlikte "Türkiye ve Yunanistan'da Hava Savunma Sanayiine Yöneliş (2002-2023)" isimli tez çalışmasını başarıyla tamamlamıştır.

Yazı dünyasıyla her daim iç içe bulunma gayretiyle çalışmalarını sürdüren ÖZALP, Afyonkarahisar yerel basınında da savunma sanayii konulu köşe yazılarına devam etmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nda görev yapmakta olan ÖZALP, İngilizce bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	9
ÖNSÖZ.....	11
GİRİŞ	13

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KÜRESEL ANLAMDA HAVA SAVUNMA SANAYİİ	23
1.1. Hava Savunma Düşüncesi	23
1.2. Hava Savunma Terminolojisi	33
1.3. Savunma Sanayiinde Hava Savunma Sanayiinin Yeri.....	36
1.4. 21. Yüzyılda Güvenlik Anlayışı ve Küreselleşme	38

2. BÖLÜM

TÜRK HAVA SAVUNMA SANAYİİNDE PARADİGMA DEĞİŞİMİ	55
2.1. 2004 Savunma Sanayii İcra Komitesi Toplantısı.....	55
2.2. TUSAŞ ve TAI Birleşiyor (2005)	59
2.3. Yerli ve Millî Bir Hava Savunma Sanayii Arayışı.....	62
2.3.1. TUSAŞ (Türk Havacılık Uzak Sanayii Anonim Şirketi)	64
2.3.2. ASELSAN (Askerî Elektronik Sanayi Anonim Şirketi)	76
2.3.3. ROKETSAN (Roket Sanayii ve Ticaret Anonim Şirketi)	80
2.3.4. BAYKAR (Baykar Makine Sanayi ve Ticaret A.Ş.).....	89
2.3.5. Çelik Kubbe ve Türkiye'nin Katmanlı Hava Savunma Mimarisi.....	99
2.4. Savunma Sanayii Başkanlığı Tarafından Yapılan Düzenlemeler	100

3. BÖLÜM

YUNAN HAVA SAVUNMA SANAYİİNDE ATILIM SÜRECİ.....	103
3.1. Yunan Hava Savunma Sanayiinde Yerleşme Hareketi	103
3.1.1. Yunan Hava Kuvvetleri Envanterinde Muharip Uçaklar.....	110
3.1.1.1. F-16 Fighting Falcon	110
3.1.1.2. F-4E Phantom II.....	111

3.1.1.3. Mirage 2000/2000-5	113
3.1.1.4. Rafale	114
3.1.2. Yunan Hava Kuvvetleri'nde Nakliye Uçakları	115
3.1.3. Yunan Hava Kuvvetleri'nde Havadan Erken İhbar ve Kontrol (HİK) Uçakları	116
3.1.4. Yunan Hava Kuvvetleri'nde İnsansız Hava Araçları	117
3.1.5. Yunan Hava Kuvvetleri'nde Hava Savunma Sistemleri.....	118
3.2. 2009 Mali Krizinin Yunan Hava Sanayiine Etkileri	122
3.3. 2021: Dönüşüm Zamanı	130
3.4. Yunan Hava Savunma Sanayiinde 2030 Vizyonu	138
4. BÖLÜM	
TÜRK VE YUNAN HAVA SAVUNMA SANAYİİNİN MUKAYESESİ	143
4.1. Türkiye'yi ve Yunanistan'ı Hava Savunma Sanayiine Yönelten Motivasyon..	143
4.1.1. Türkiye	143
4.1.2. Yunanistan.....	147
4.2. Türkiye ve Yunanistan için Hava Savunma Sanayiinde Gelecek Perspektifleri.	150
4.3. Geleneksel Hava Savunma Sistemlerinde Bir Karşılaştırma	155
4.4. Geleceğe Yönelik Öngörü Olarak Anti-Drone Sistemleri	159
SONUÇ	167
KAYNAKÇA.....	177

KISALTMALAR

- HAI:** Yunanistan Havacılık ve Uzay Sanayii (Hellenic Aerospace Industry)
- HAVELSAN:** Havelsan Hava Elektronik Sanayi A.Ş.
- HELKAK:** Yunan Savunma ve İnovasyon Merkezi
- HSA:** Hawker Siddeley Aviation
- IAMD:** Entegre Hava ve Füze Savunması (Integrated Air and Missile Defence)
- IIR:** Görüntüleyici Kızılötesi (Imaging Infrared)
- IMF:** Uluslararası Para Fonu
- IRCCM:** Kızılötesi Karşı-Karşı Tedbir (Infrared Counter-Countermeasure)
- İHA:** İnsansız Hava Aracı
- KKA:** Komuta Kontrol Aracı
- KOBİ:** Küçük ve Orta Ölçekli İşletme
- L-UMTAS:** Lazer Güdümlü Uzun Menzilli Tanksavar Füze Sistemi
- MAM:** Mini Akıllı Mühimmat
- MAP:** Askerî Destek Programı (Military Assistance Program)
- ManPADS:** Omuzdan Atılan Hava Savunma Sistemleri (Man Portable Air Defence Systems)
- MBDA:** Avrupa Çok Uluslu Füze Sistemleri Şirketi
- MSB:** Millî Savunma Bakanlığı
- NATO:** Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
- OEEC:** Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
- PAC-3:** Patriot Advanced Capability-3
- PASOK:** Panhelenik Sosyalist Hareket
- PATRIOT:** Phased Array Tracking Radar to Intercept on Target
- PESCO:** Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği (Permanent Structured Cooperation)
- PULS:** Çok Namlulu Roketatar Sistemi (Precise & Universal Launching System)

R.E.P.: Robert Esnault-Pelterie tarafından tasarlanan uçak
RE-MO: Reorganizasyon ve Modernizasyon Programı
RF: Radyo Frekansı
ROKETSAN: Roket Sanayii ve Ticaret A.Ş.
SALT I: Antlaşması: Stratejik Silahların Sınırlandırılması Görüşmeleri
SAMP/T: Orta Menzilli Kara Konuşlu Hava Savunma Sistemi (Sol-Air Moyenne Portée Terrestre)
SCALP: Uzun Menzilli Seyir Füzesi (Storm Shadow / SCALP-EG)
SİDA: Silahlı İnsansız Deniz Aracı
SİHA: Silahlı İnsansız Hava Aracı
SIPRI: Stockholm Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü
SOM: Stand-Off Mühimmatı
SSA: Silah Sistemi Aracı
SSB: Savunma Sanayii Başkanlığı
SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SSİK: Savunma Sanayii İcra Komitesi
SSM: Savunma Sanayii Müsteşarlığı
SAGEB: Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
TEI: TUSAŞ Motor Sanayii A.Ş.
TEKNOFEST: Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali
TİHA: Taarruzi İnsansız Hava Aracı
TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri
TSKGV: Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı
TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜBİTAK SAGE: TÜBİTAK Savunma Sanayii Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü
TÜRKSAT: Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş.
TAI: Turkish Aerospace Industries
TUSAŞ: Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş.
UMTAS: Uzun Menzilli Tanksavar Füze Sistemi
UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
USET: Uzay Sistemleri Entegrasyon ve Test Merkezi
YESS: Yönlendirilmiş Enerji Silah Sistemi
YHSS: Yakın Hava Savunma Sistemi

ÖNSÖZ

Hava savunması, günümüz savaş ve güvenlik doktrinlerinde kritik bir öncelik olarak öne çıkmakta; hava savunma sistemleri, devletlerin askerî caydırıcılık kapasitelerini belirleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Türkiye ve Yunanistan, coğrafi konumları, tarihsel rekabetleri ile Ege Denizi ve Doğu Akdeniz eksenli sorunlar başta olmak üzere süregelen siyasi anlaşmazlıkları nedeniyle karşılıklı güvenlik hassasiyetlerinin yoğunlaştığı iki ülke olarak dikkat çekmektedir. 2000’li yıllarla birlikte Türkiye, dışa bağımlılığı azaltma ve stratejik özerkliğini güçlendirme hedefi doğrultusunda yerli ve millî savunma sanayiini geliştirmeye yönelik kapsamlı bir politika izlemeye başlamıştır. Hava savunma alanında geliştirilen özgün sistemler ve çok katmanlı savunma mimarisi oluşturma çabaları, Türkiye’nin savunma anlayışında yaşanan yapısal dönüşümün somut göstergeleri arasında yer almaktadır. Buna karşılık Yunanistan, bölgesel güç dengesi içerisindeki konumunu tahkim etmek ve Türkiye’ye yönelik caydırıcılığını artırmak amacıyla hava savunma kapasitesini büyük ölçüde dış tedarik yoluyla geliştirmeyi tercih etmiştir. Ortaya çıkan bu farklılaşma, savunma sanayii politikalarının ulusal güvenlik hedefleriyle olan ilişkisini açık biçimde ortaya koymaktadır.

Ege’de Yüksek İrtifa: Türkiye ve Yunanistan’da Hava Savunma Sanayiinin Dönüşümü (2002-2023) isimli çalışma, belirtilen yıllar arasında Türkiye ve Yunanistan’ın hava savunma sanayiine yönelik politikalarını ve stratejik tercihlerini karşılaştırmalı bir perspektifle incelemektedir. Bu kitap, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı bünyesinde tamamladığım yüksek lisans tez çalışmam esas alınarak hazırlanmıştır. Tez metni gözden geçirilmiş, güncel gelişmeler doğrultusunda zenginleştirilmiş ve akademik çerçevesi muhafaza edilerek daha geniş bir okur kitlesine hitap edecek şekilde yeniden yapılandırılmıştır.

Bu kitabın hazırlanma sürecinde akademik bilgi ve deneyimiyle çalışmaya yön veren, eleştirileri ve önerileriyle önemli katkılar sunan değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Sayın Çağla Derya TAĞMAT’a ve üzerimde emeği olan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum. Eğitim hayatım boyunca her daim itici bir güç olan kıymetli aileme şükranlarımı arz ediyorum. Her cümlesini titizlikle kaleme aldığım bu eseri; çok sevdiğim memleketim Dazkırı’ya ithaf etmekten büyük bir onur ve mutluluk duyuyorum.

Süleyman Korcan ÖZALP

Mart 2026-ANKARA

GİRİŞ

Hava savunma sanayii, devletlerin hava sahasını koruma kapasitesiyle sınırlı bir askerî alan olmanın ötesinde, günümüzde savunma politikalarının yönünü belirleyen stratejik bir gösterge hâline gelmiştir. Özellikle 2000’li yıllardan itibaren hava tehditlerinin çeşitlenmesi, insansız sistemlerin yaygınlaşması ve yüksek hassasiyetli mühimmatların kullanımının artması, ülkeleri hava savunma kabiliyetlerini yeniden yapılandırmaya zorlamıştır. Bu dönüşüm süreci, savunma sanayiinin teknoloji üretme kapasitesi, dışa bağımlılık düzeyi ve uluslararası etki alanı ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye ve Yunanistan örnekleri, hava savunma sanayiine yönelişin yalnızca askerî gereksinimlerden değil, aynı zamanda tarihsel deneyimler, güvenlik algıları ve bölgesel rekabet dinamiklerinden beslendiğini göstermesi bakımından dikkat çekici bir karşılaştırma alanı sunmaktadır.

Zira Türkiye ile Yunanistan derin tarihsel geçmişi ve ortak coğrafyayı paylaşmış iki ülke olmasına rağmen süreç içinde yaşanan çeşitli problemler ve gerilimler savunma sanayii alanına öncelik verilmesine neden olmuştur. Bu yönelişin arka planını doğru biçimde kavrayabilmek için, Türk-Yunan ilişkilerinin Cumhuriyet’in kuruluş yıllarından itibaren nasıl şekillendiğine ve iki ülke arasında kalıcı bir barış düzeninin neden geciktiğine kısaca değinmek gerekmektedir.

Lozan Antlaşması’nın 24 Temmuz 1923’te imzalanmasına rağmen Türkiye ile Yunanistan arasında kalıcı bir barış ortamı hemen tesis edilememiştir. Nüfus mübadelesinin uygulanmasında yaşanan sorunlar, azınlıklar ve Patrikhane meseleleri ile Yunanistan’daki siyasi istikrarsızlık, ilişkilerin 1930’a kadar gergin seyretmesine neden olmuştur. 1930’dan itibaren ise iki ülke sorunlarını büyük ölçüde çözüme kavuşturarak, 1954’te Kıbrıs meselesinin uluslararası bir boyut kazanmasına kadar iyi komşuluk ilişkilerini sürdürmüştür.¹

Lozan Antlaşması ile Türkiye’deki Rumlar ve Yunanistan’daki Müslümanların karşılıklı mübadelesi kararlaştırılmış; Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rum-

¹ Bestami S. Bilgiç, “Atatürk Döneminde Türkiye-Yunanistan İlişkileri, 1923-1938”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 31 Sayı: 91 (2015), 1-28.

ları mübadele dışında bırakılmıştır. Amaç azınlık sorunlarını kalıcı biçimde çözmek olsa da uygulamada özellikle mübadil mallarının tasfiyesi ve “etabli”² statüsünün yorumu ciddi ihtilaflara yol açmıştır. Sözleşme, taşınabilir malların serbestçe götürülmesini, taşınmaz malların ise Muhtelit Mübadele Komisyonu tarafından tespit edilerek tazmin edilmesini öngörmüştür. Mübadele Sözleşmesi’nin 2. maddesi uyarınca Mondros Mütarekesi’nden önce İstanbul’da yerleşik Rumlar ile Batı Trakya’daki Müslümanlar “etabli” kabul edilmiş; ancak bu statünün kapsamı Türkiye ve Yunanistan arasında anlaşmazlığa neden olmuştur.³ Türkiye kayıtlı yerleşimi esas alırken, Yunanistan yerleşme niyetinin yeterli olduğunu savunmuştur. Uyuşmazlık Uluslararası Daimi Adalet Divanı’na taşınmış, Divan 1925’te bağlayıcı olmayan bir görüş bildirmiş; sorun nihai olarak 1930’daki ikili anlaşmalarla çözülebilmektedir.

Aynı dönemde Patrikhane meselesi de ilişkilerde gerilim yaratmıştır. Lozan’da Patrikhane’nin İstanbul’da kalması kabul edilmiş ancak siyasi faaliyetlerden uzak durması şart koşulmuştur. 1923-1925 arasında patrik seçimleri ve Constantine Arapoglou’nun sınır dışı edilmesi krizi derinleştirmiş; Arapoglou’nun feragatiyle sorun geçici olarak aşılmıştır. Bu sürecin ardından 21 Haziran 1925 Ankara Antlaşması ile “etabli” meselesi ve mübadeleye ilişkin sorunlar üzerinde uzlaşmaya varılmış, Türk-Yunan ilişkilerinin normalleşmesi yönünde önemli bir adım atılmıştır.⁴

Antlaşma, Türk-Yunan ilişkilerinde kısa süreli bir iyimserlik ortamı yaratmış; ancak bu hava, antlaşmadan yalnızca üç gün sonra General Theodoros Pangalos’un darbeyle iktidarı ele geçirmesiyle hızla dağılmıştır. Pangalos yönetiminin benimsediği Türkiye karşıtı ve revizyonist çizgi, antlaşmanın uygulanmasını fiilen imkânsız hâle getirmiştir. Özellikle İstanbul’dan ayrılan Rumların “etabli” sayılması ve mübadeleye tabi malların iadesi konularında herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır. Yaklaşık bir yıl süren Pangalos iktidarı, Yunanistan’a kalıcı bir dış politika kazanımı sağlamamış; yönetimin 1926’da sona ermesiyle birlikte Atina, Türkiye ile ilişkileri yeniden normalleştirme yönünde bir çizgiye yönelmiştir.⁵

Bununla birlikte, Yunanistan’daki siyasi istikrarsızlık ve mübadil çevrelerin muhalefeti nedeniyle Ankara Antlaşması’nın onay süreci gecikmiş; taraflar yeni bir uzlaşma arayışına girmiştir. Bu çerçevede yapılan görüşmeler sonucunda 1926 Atina Antlaşması imzalanmış ve 1927’de yürürlüğe girmiştir. Atina Antlaşması, mübadil mallarının tasfiyesi ve değer farklarının giderilmesine yönelik mali düzenlemeler getirmiştir. Ancak uygulamada ortaya çıkan anlaşmazlıklar,

² Devletlerarası antlaşmalarda nüfus komisyonları tarafından kullanılan kelime, Fransızca kökene sahip olup; kurulmuş, yerleşmiş belirli bir bölgede ikamet edenleri tanımlamak için kullanılmaktadır. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/675/Etabli-Meselesi>. Erişim 12.12.2025.

³ Şükrü Sina Gürel, *Tarihsel Boyutları İçinde Türk-Yunan İlişkileri 1821-1993*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2018, 62.

⁴ Bilgiç, “Atatürk Döneminde”, 1-28.

⁵ Çağla Derya Tağmat, “İki Savaş Arası Dönemde Ege’de Yunan-İtalyan Tehdidi ve Savaş Gerilimi (1924-1926)”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 44 (2023), 27-53.

özellikle mal iadesi ve değer tespiti konularındaki ihtilaflar, Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde gerginliğin tamamen ortadan kalkmasını engellemiştir.

1928'de Eleftherios Venizelos'un yeniden iktidara gelmesiyle Yunanistan, Türkiye ile uzlaşmayı esas alan bir dış politika benimsemiştir. Venizelos, sınırların karşılıklı tanınmasına ve sorunların barışçıl çözümüne vurgu yaparken, Türkiye de mübadeleden kaynaklanan mali ihtilafların giderilmesini siyasi yakınlaşmanın ön şartı olarak görmüştür. Böylece 1928-1929 yıllarında sonuçsuz kalan görüşmeler, 1930 başında yeniden hız kazanmıştır.⁶

1920'ler Türkiye'si, siyasal dönüşümle birlikte askerî ve teknik modernleşme çabalarının yoğunlaştığı bir dönemdir. Ateşkes sonrası atıl kalan donanmanın yeniden yapılandırılması gündeme gelmiş; Boğazlar rejimi nedeniyle Haliç Tersanesi kullanılmadığından İzmit'te Marmara Üssü ve Kocaeli Müstahkem Mevki Komutanlığı kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nda ağır hasar gören Yavuz zırhlısının onarımı, ekonomik ve kurumsal sınırlamalar nedeniyle gecikmiş; ancak 1925'te Denizcilik Bakanlığı'nın kurulmasıyla süreç kurumsal bir çerçeve kazanmış ve Yavuz'un fiilî onarımı 1928-1929'da gündeme gelebilmiştir. Türkiye'nin donanmasını güçlendirmeye yönelik bu adımları, Yunanistan tarafından Ege dengeleri açısından bir güvenlik tehdidi olarak algılanmış; özellikle Yavuz'un onarımı, Yunan askerî ve siyasi çevrelerinde "ulusal tehdit" söylemini güçlendirmiştir. Her iki taraf donanma faaliyetlerini savunma gerekçeleriyle meşrulaştırırsa da karşılıklı güvensizlik 1920'lerin sonlarında Ege'de deniz stratejilerinin rekabetçi bir zeminde şekillenmesine yol açmıştır.⁷

10 Haziran 1930'da Ankara'da imzalanan antlaşma ile mübadeleden kaynaklanan temel sorunlar çözülmüş; mübadil malları karşılıklı tazmin esasına dayalı olarak buldukları devletlerin mülkiyetine bırakılmış ve "etabli" statüsü kesin biçimde tanımlanmıştır.⁸ Bu uzlaşma, Türk-Yunan siyasi yakınlaşmasının önünü açmış; Venizelos'un Ekim 1930'daki Ankara ziyareti sırasında imzalanan dostluk antlaşmalarıyla ilişkilerde yeni bir dönem başlamıştır.⁹ 1930'lu yıllarda zaman zaman yaşanan gerilimlere rağmen Türk-Yunan yakınlaşması korunmuş; 1933'te Trakya sınırlarının dokunulmazlığını güvence altına alan Samimi Misak imzalanmıştır. Bu işbirliği, 9 Şubat 1934'te Balkan Paketi'nin kurulmasıyla bölgesel bir boyut kazanmış; iki ülke Balkanlarda barış ve statükonun korunmasına ortak destek vermiştir. 1930'ların sonuna kadar süren bu yakınlaşma, Montreux Konferansı'nda Yunanistan'ın Türkiye'yi desteklemesiyle pekişmiş ve Atatürk'ün vefatının ardından da iyi komşuluk ilişkileri devam etmiştir.¹⁰

İkinci Dünya Savaşı sırasında Yunanistan'ın Alman işgali, Türk-Yunan ilişkilerinde siyasal bir kesintiye yol açmış; buna karşın Türkiye, savaş yıllarında in-

⁶ Bilgiç, "Atatürk Döneminde", 1-28.

⁷ Çağla Derya Tağmat, "Turkish-Greek Naval Power Rivalry in the Shadow of the Population Exchange", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 20, Sayı: 41 (2024), 667-694.

⁸ Gürel, *Tarihsel Boyutları İçinde*, 67-68.

⁹ Bilgiç, "Atatürk Döneminde", 1-28.

¹⁰ Bilgiç, "Atatürk Döneminde", 1-28.

sani yardım sağlama noktasında geri durmamıştır.¹¹ Savaş sonrasında 1947 Paris Barış Antlaşması ile Oniki Ada'nın Yunanistan'a devri ve Kıbrıs'ta "enosis"¹² taleplerinin güçlenmesi, iki ülke arasında yeni bir gerilim alanı oluşturmuştur. Türkiye, İngiltere'nin Ada'dan çekilme ihtimali belirginleşince Kıbrıs'ın üç garantörlü bir statüye kavuşturulmasını savunmuştur. 1959-1960 Zürih ve Londra Antlaşmaları ile Kıbrıs Cumhuriyeti, Türk ve Rum toplumlarının siyasal eşitliğine dayalı bir ortaklık devleti olarak kurulmuş ve statüsü Türkiye, Yunanistan ve İngiltere tarafından garanti altına alınmıştır. Ancak 1963'ten itibaren anayasal düzenin tek taraflı olarak değiştirilmesi, toplumlar arası şiddeti artırırken "Kanlı Noel" gibi Türk varlığına kasteden girişimler Türkiye-Yunanistan ilişkilerini yeniden germiştir.¹³ 1974'te "enosis" yanlısı darbe üzerine Türkiye, garantörlük hakkında dayanarak Ada'ya askerî müdahalede bulunmuş; bu gelişme, Kıbrıs'ta fiilî bölünmeyi kalıcı hâle getirmiştir. Birleşmiş Milletler öncülüğündeki çözüm girişimleri sonuçsuz kalmış; Annan Planı'nın Rumlarca reddedilmesiyle Ada sorunu günümüze kadar devam etmiştir.¹⁴

Kıbrıs meselesi, Türk-Yunan ilişkilerinde yalnızca belirli bir coğrafyaya özgü bir ihtilaf alanı olmaktan çıkmış; iki ülke arasında güven bunalımını derinleştirerek sorunların daha geniş bir jeopolitik çerçevede ele alınmasına zemin hazırlamıştır. Bu dönemde taraflar arasındaki ihtilafların niteliği, salt siyasal-ideolojik karşılıktan uzaklaşarak egemenlik, deniz yetki alanları ve uluslararası hukuk yorumları etrafında şekillenmeye başlamıştır. Nitekim 1960'ların sonlarından itibaren Doğu Akdeniz ve Ege Denizi'nde ortaya çıkan yeni gelişmeler, Türk-Yunan ilişkilerinde gerilimin coğrafi ve hukuki boyutunu genişleten ikinci bir temel sorun alanını gündeme taşımıştır.

Türkiye ve Yunanistan arasındaki Ege kıta sahanlığı uyuşmazlığı, 1959'da Yunanistan'ın petrol arama girişimleriyle başlamış, 1973'te Türkiye'nin TPAO'ya verdiği ruhsatlarla derinleşmiştir. Yunanistan'ın 1976'da Uluslararası Adalet Divanı'na tek taraflı başvurusu üzerine Türkiye, Divan'ın yetkisini tanımadığını açıklamış; Divan da 1978'de Türkiye'nin rızası bulunmadığı gerekçesiyle davaya bakamayacağına karar vermiştir. Aynı yıl imzalanan Bern Bildirisi ile taraflar, uyuşmazlıkların müzakereler yoluyla ve iyi niyet çerçevesinde ele alınması konusunda mutabakata varmıştır.

Yunanistan, Ege'de kıta sahanlığının sınırlandırılmasında 1958 Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ni dayanak almakta; adalara tam etki tanınmasını ve eşit uzaklık ilkesinin uygulanmasını savunmaktadır. Buna karşılık Türkiye, Ege'nin yarı kapalı deniz nite-

¹¹ Oral Sander, *Türkiye'nin Dış Politikası*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2013, 177.

¹² Yunanistan dışında yaşayan çeşitli Yunan topluluklarının benimsediği, Kıbrıs başta olmak üzere kendilerinin ve yaşadıkları bölgelerin Yunan devletine dahil edilmesini savunan ideoloji. <https://www.sabah.com.tr/medya/eoka-ve-enosis-nedir-ne-anlama-geliyor-eoka-ve-enosis-ne-demek-acilimi-nedir-5453825>. Erişim 12.12.2025.

¹³ Gürel, *Tarihsel Boyutları İçinde*, 96.

¹⁴ <https://www.tdpkrizleri.org/uyusmazl-k-kriz-sarmal-ndan-alg-degisimine-tuerkiye-yunanistan-iliskileri/>. Erişim 12.12.2025.